

03.01. (16.00-17.30)	Gyakorlás: Pattintott kőeszközök - nyersanyagok, leírás, rajzolás - bemutatás + gyakorlás - múzeumi dokumentálás	TBK
--------------------------------	---	-----

T. Biró K., Archeometria...
2019.03.01 ELTE

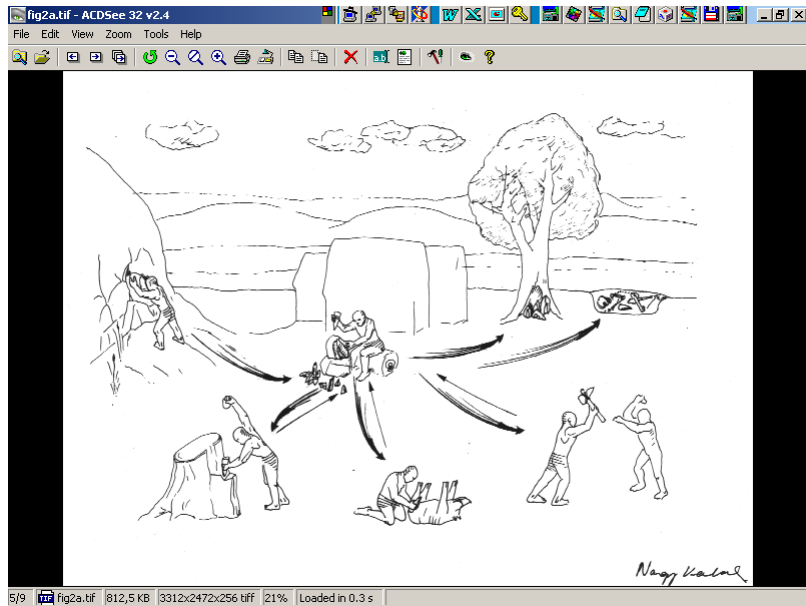
Pattintott kőeszközök 2.

Nyersanyagvizsgálatok

elméleti megfontolások

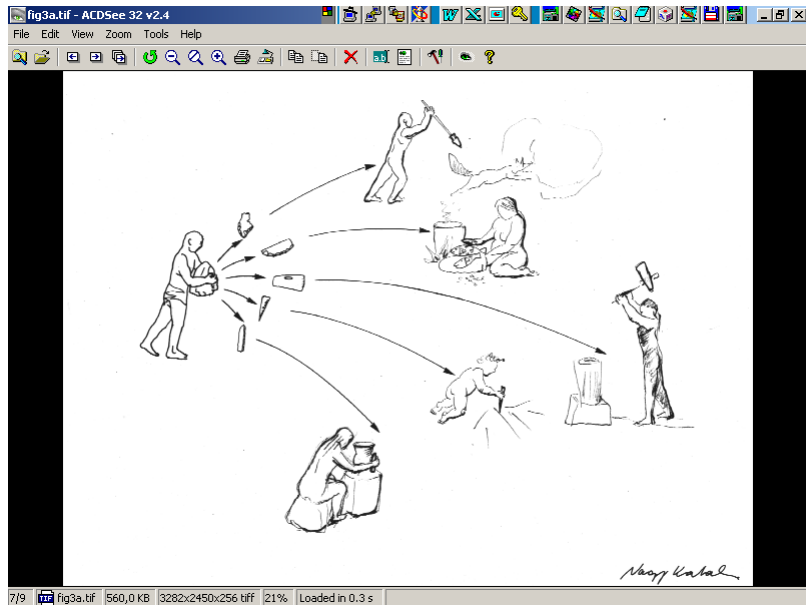
T. Biró K., Archeometria...
2019.03.01 ELTE

mi történik a kitermelt / begyűjtött (kő-)nyersanyaggal?

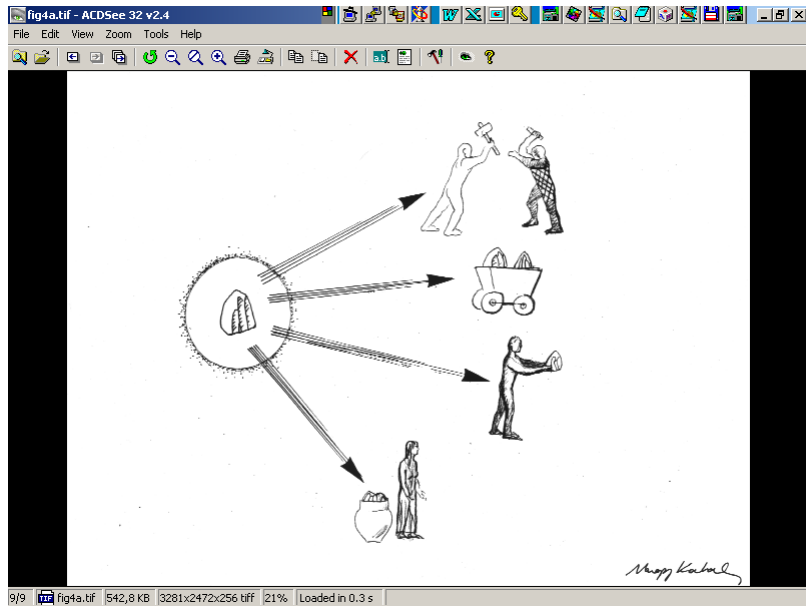
T. Biró K., Archeometria...
2019.03.01 ELTE

kihez jut el a kitermelt / begyűjtött / megmunkált (kő-)nyersanyaggal?

T. Biró K., Archeometria...
2019.03.01 ELTE

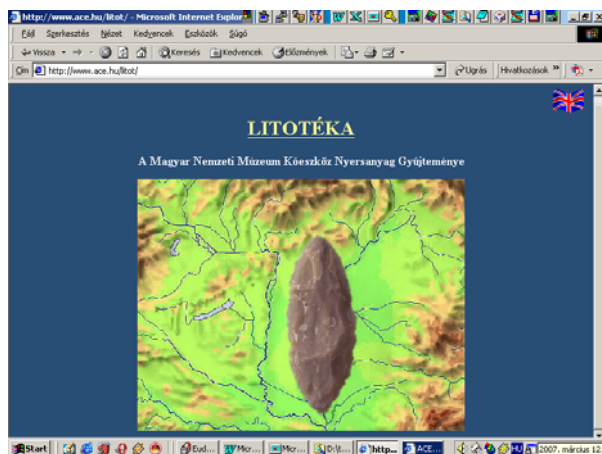
milyen módon „terjed” a kitermelt / begyűjtött / megmunkált (kő-)nyersanyag?

T. Biró K., Archeometria...
2019.03.01 ELTE

Pattintott kőeszközök 2.

Litotéka

T. Biró K., Archeometria...
2019.03.01 ELTE

http://www.ace.hu/litot/index3.html - Microsoft Int...

Ejfel Szerkesztés Nézet Kedvencek Eszközök Sögu

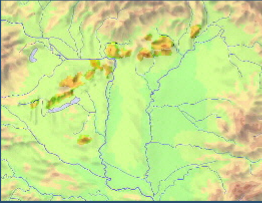
Vissza Keressés Kedvencek Elözmények

http://www.ace.hu/litot/index3.html Ugrás Hivatkozások

Bevezetés

LITOTÉKA
A Magyar Nemzeti Múzeum
Köveszköz Nyersanyag Gyűjteménye

A régészeti leletek nyersanyaga által közvetített információ értékével régóta tisztában voltak és vannak a kutatók. Különösen értékes, világosan értelmezhető forrásoknak tekinthetjük a köveszközök nyersanyagát, hiszen ebben az esetben a primer nyersanyag mechanikai átalakításáról van szó minden további kémiai beavatkozás nélkül. Ezért a kőanyag elsődlegesen alkalmas az egykori beszerzési források, ellátási körzetek vizsgálatára. Egy-egy oszton közösség tevékenységének hatóságát először is éppen a használt nyersanyag geológiai forrásától való távolságának megismerésével közelíthetjük meg. Ehhez a nyersanyag egyértelmű elkülönítése, a forrás pontos meghatározása lenne az egyetlen feladat.

A paleolit kutatás megindulásakor, a század elejétől kezdve Magyarországon elsősorban geológusok dolgoztak a régészeti anyagokon. Ebből következően a természetudományos-geológiai szemlélet mindig is erős volt a hagyományos régészeti tipológia mellett. A geológusi szemléletből következően a köveszköz nyersanyaga is korán kapott kiemelt figyelmet.

A tudományágak polarizálódásával a század közepe táján kis megtorpanás következett, majd a sorra

Cimoldal Tájegységek Lelőhelyek Kőzetfajták

T. Biró K., Archeometria...
2019.03.01 ELTE

http://www.ace.hu/litot/index3.html - Microsoft Int...

Ejfel Szerkesztés Nézet Kedvencek Eszközök Sögu

Vissza Keressés Kedvencek Elözmények

http://www.ace.hu/litot/index3.html Ugrás Hivatkozások

Mátra	Tájegység	Lelőhely	Lelőhely
Mátra	Gyöngyösorszi - Dögút	L. 86.040	
Mátra	Gyöngyösorszi - Dögút	L. 86.041	
Mátra	Gyöngyösorszi - Éipatak völgy	L. 86.042	
Mátra	Gyöngyösorszi - Éipatak völgy	L. 86.043	
Mátra	Gyöngyösorszi - Éipatak völgy	L. 86.044	
Mátra	Gyöngyösorszi - Éipatak völgy	L. 86.045	
Mátra	Gyöngyösorszi - Éipatak völgy	L. 86.046	

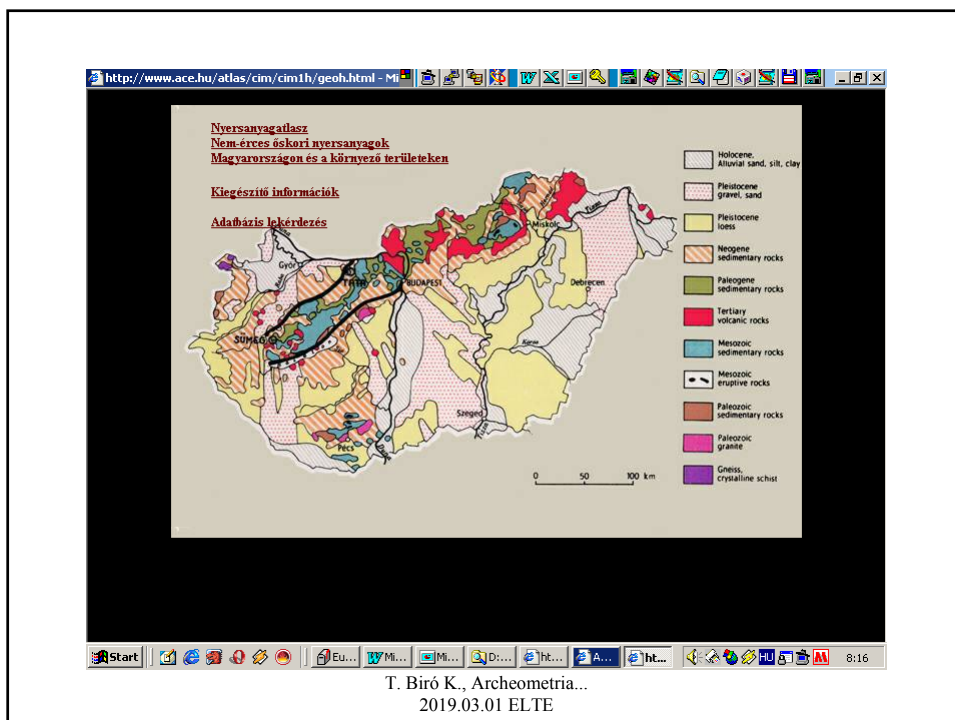
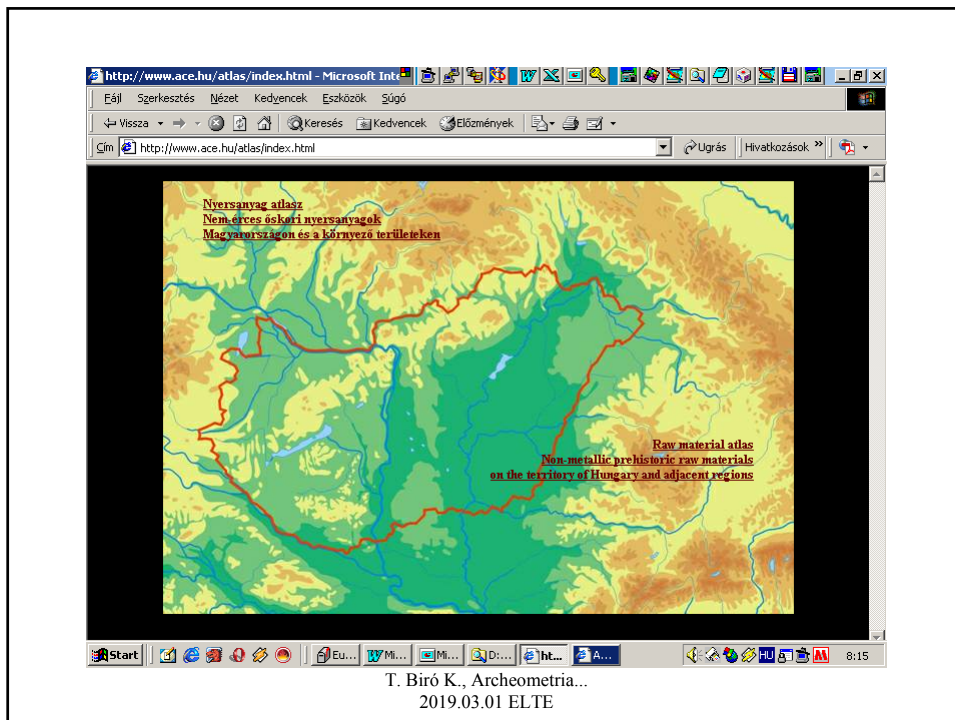

184-045

Név	Íáspis
Színrománák	-
Geológiai kor	miocén
Genetika	üledékes
Elterjedés	L
Helyi kitermelés	W
Litotéka ltsz.	L. 86.045
Darab	2
Egyéb ltsz.	-
Ország	HUN
Régió	Mátra
Lelőhely	Gyöngyösorszi - Éipatak völgy
Koordináta (lat)	N 47.50
Gyűjtő	Biró K., Dobosi V.
Koordináta (long)	E 19.54
Lelőhely jellege	SG, A
Leírás	homogén, tömör, kagylós törésű
Anyagvizsgálat	-
Vizsg. Szám	-
Összeanyag	T
Irodalom	Varga et al. 1975, Biró-Simán-Szakáll 1984

Cimoldal Tájegységek Lelőhelyek Kőzetfajták

T. Biró K., Archeometria...
2019.03.01 ELTE

http://www.ace.hu/atlas/cim/cim2h/cimke2h1.htm

Nyersanyag atlasz
Nem-érces őskori nyersanyagok
Magyarországon és a környező területeken

Kőeszköz nyersanyagok   Mesterséges anyagok   egyéb

pattintott kőeszköz nyersanyagok   csiszolt kőeszköz nyersanyagok   szerszámkövek

Start   Eu...   Mi...   Dr...   ht...   A...   ht...   8:16

T. Biró K., Archeometria...
2019.03.01 ELTE

http://www.ace.hu/atlas/at/1-1/1-1h/1-1frmh.htm

obsidián

hidrotermális és limnikus kovaközetek

radiolit

tűskő

szarkakő

egyéb üledékes kovaközetek

hegykristály

„szelái kvarcporfir”

kvarcit

8:16

pattintott kőeszköz nyersanyagok

Chippes raw material materials in Hungary
Key: ■ Obsidián ■ Radiolit ■ Szelái felhő porfyr ■ Limon and hydrothermal silicates ■ Homotone chert ■ Fluor ■ Others

Start   Eu...   Mi...   Dr...   ht...   A...   ht...   8:16

T. Biró K., Archeometria...
2019.03.01 ELTE

http://www.ace.hu/atlas/at/1-1/1-1h/1-1frmh.htm

obszidián

hidrotermális és limonitus kovaközetek

radiolait

tűzkő

szarukő

egyéb üledékes kovaközetek

hegykistály

"szeletai kvarcporfir"

kvarcit

Rö lejt

"szeletai kvarcporfir"

- nyersanyagforrás terület
- bánya
- műhely
- régészeti lelőhely

(váltósnév)

- nyersanyag
- csiszolat
- eszköz
- irodalom

"Szeletai" kvarcporfir (felzites-sávós metarolit):

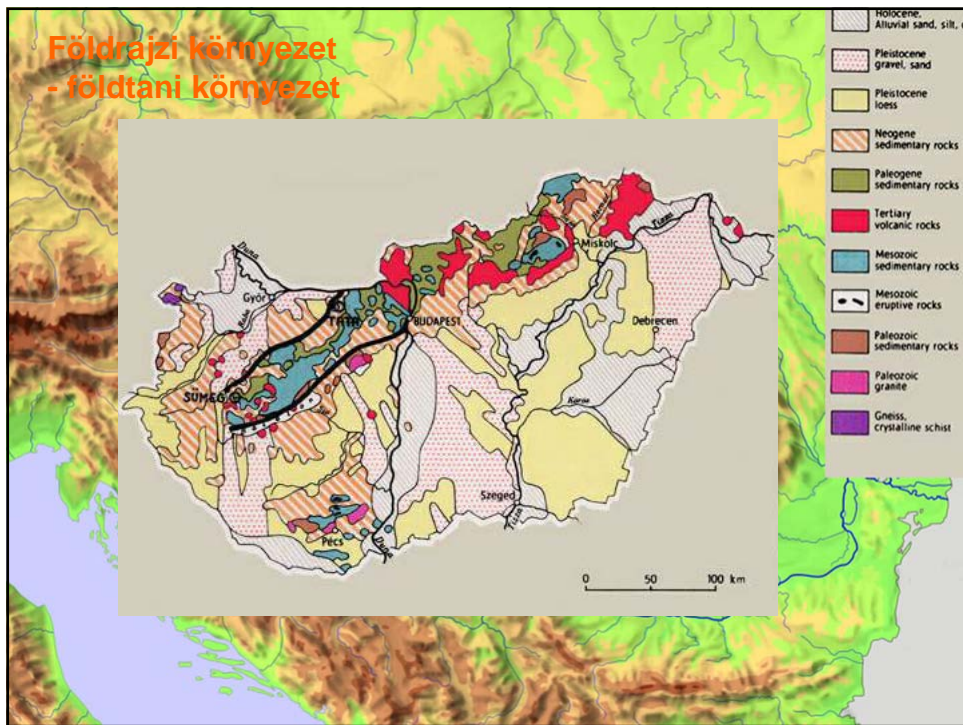
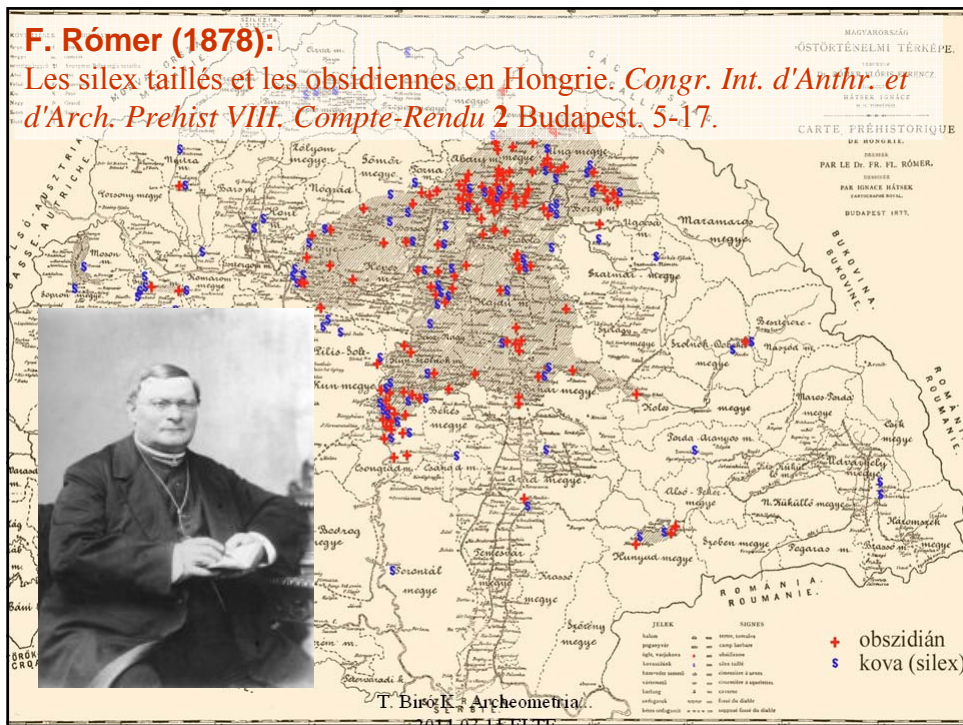
A "szeletai kvarcporfir" néven ismert nyersanyag egyike a magyarországi őskorban használt klasszikus nyersanyagoknak, egyben a magyarországi petroarcheológiai kutatások fejlődésének jellemző példája. A nyersanyagra már a legkorábbi paleolitik ásatások során felfigyelték, hiszen részben ez a kőzet szolgált a Miskolc-Bársoronyhém szakócák nyersanyagául (Herman 1893), valamint az első, hitelesként elfogadott hazai ősközi ásatások (Szeletabarlang) eszközeinek jellegzetes nyersanyaga (Kadic 1909). A szürke, levelesen elváló, zsírfényű nyersanyagot először tűzkőként írta le Papp Károly a Bükk-hegység földtani viszonyainak ismertetése során (Papp 1907). A Bükk-hegység barlangjában talált ősközi eszközök anyagvizsgálata során Vendi Aladár a jellegzetes nyersanyagot "hamuszürke kalcedon"-ként ismertette (Vendi 1930, 1933). A nyersanyagforrás pontos helyét a hatvanas évek elején ismerték fel a miskolci Tettér-árokban. Tóth Lajos és Vértés László vizsgálatai lehetővé tették a nyersanyag pontosabb meghatározását. Röntgen-diffrakciós vizsgálata során kiderült, hogy ez a nyersanyag nem kovakőzet, hanem a Bükk-hegység trász időszakbeli vulkáni tevékenységéhez kapcsolható gyengén átalakult magmás kőzet, amelyet az akkori nevezéktanunk megfelelően "kvarcporfir"-ként írtak le. A nyersanyagvizsgálatok újraértékelése során Ravaszné Baranyai Livia a modern nevezéktanunk megfelelő névvel látta el a jól ismert nyersanyagot (Ravasz-Baranyai in Dobosi 1978). A nyersanyagot elsősorban a Bükk-hegység területén élő középső- és korai felső paleolitik kultúrák népe használta, mert kiválóan alkalmas bifaciális (két oldalról kialakított) eszközök készítésére. A nyersanyag ősközi elterjedéséről rendelkezésre álló adatokat legutóbb Simán Katalin gyűjtötte össze (Simán

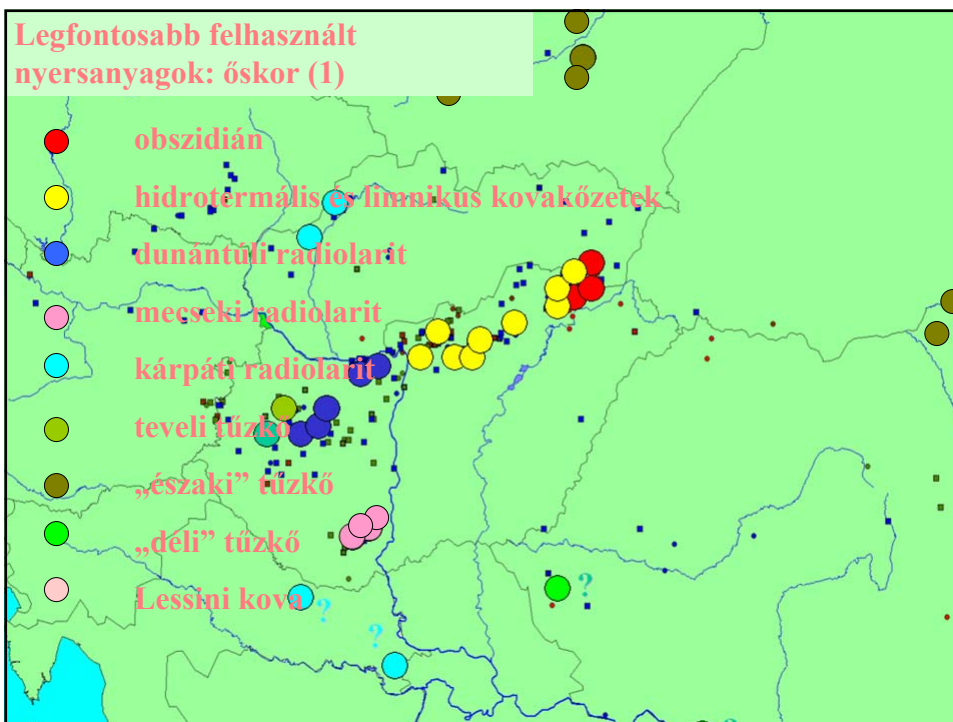
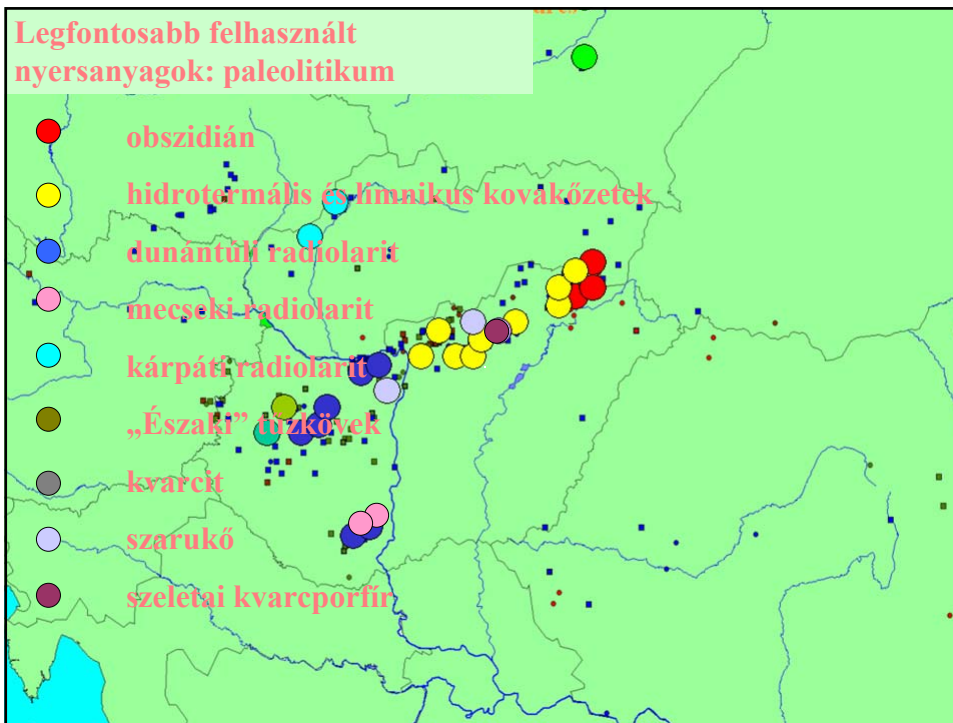
T. Biró K., Archeometria...
2019.03.01 ELTE

Pattintott kőeszközök 2.

első nyersanyagelterjedési térkép

T. Biró K., Archeometria...
2019.03.01 ELTE

Irodalom:

BIRÓ 2008: . Biró Katalin, Kőeszköz-nyersanyagok Magyarország területén. [Raw materials for stone tools in Hungary]. In: Szakáll szerk., Az ásványok és az ember a mai Magyarország területén a XVIII. század végéig. Bányászat Geotudományok. A Miskolci Egyetem Közleménye. A sorozat Miskolc Egyetemi Kiadó 2008 74 11-38.

BREZILLON 1977. Brézillon, M. La dénomination des objets de pierre taillée.

IVe supplément a Gallia Préhistoire, Paris
SIMÁN 2000: Simán Katalin, Őskőkori pattintott kőeszköz gyártása és szakkifejezései. Folia Archaeologica Budapest 2000 48

SIMÁN 2000 Simán Katalin Őskőkori pattintott kőeszköz gyártása és szakkifejezései. Folia Archaeologica Budapest 2000 48 7-26.

VÉRTES 1960. Vértes, L. Az őskőkor és az átmeneti kőkor magyar szakkifejezései. ArchErt 87. 68-83.

VÉRTES 1965: Vértes László, Az őskőkor és az átmeneti kőkor emlékei Magyarországon MRK A Magyar Régészet Kézikönyve Budapest 1965 1-385.